

Luminițe de Hanuca

MISIUNEA RĂMĂȘIȚELOR

נותר קנקנים

de Șef rabin Dr. MOSES ROSEN

Veacuri de-arindul a ars Menora în lăcașul cel sfânt de pe muntele Moria. Lumina ei și-a împrăștiat cu bogăție razele și brațele ei s-au întins protectoare asupra mulțimilor. Strălucea cu întreaga ei măreție, căci măiastră i-a fost înfățișarea, adevărate opere de artă ale ei podoabe. כסדר ופירה. Fiecare ornamentație, fiecă floare din corpul ei simboliza câte un mădular din trupul celui popor care și-a făcut un crez din lumină. Din belșug se revărsa uleiul cel sfânt în potirele ei, cu migală și dragoste se îndeletniceau cōhanemii, preoții străvechei Judee să orînduiască הנרות המבנה imbunătățirea luminilor. Cu emoție și pioșenie ei oficiau acele קצהרות aprindere a luminilor, gest menit a vesti risipirea beznei și desfășurarea drapelului luminos al învățaturii. Cîntau leviții, barzii templului, cîntau cu voioșie și evlavie în jurul candelabrului cel minunat, spre care erau ațintite privirile tuturor acelor care credeau în divina poruncă a Creației: „Să fie lumină!”

Cu toate acestea, veacurile acestea de măreție ale Menorei sînt de mult acoperite de praful uitării. Nimeni nu mai vorbește despre ele și numai cercetătorul istoriei găsește urmele lor prin foliantele îngălbenite de vremuri ale cronicilor. În schimb, un alt moment e mereu viu, e prezent an de an în toate casele evreiești, respiră mereu actualitate: e momentul rămășițelor uleiului sfînt נותר קנקנים.

S-au stîns rînd pe rînd luminile. S-au irosit uleiurile. Brațele Menorei au rămas ca niște crengi uscate, căci prin vinele lor nu mai curge sfînta sevă a uleiului sfînt. Erau pustii încăperile odinioară strălucitoare ale lăcașului sfînt. Amuțise glasul cîntăreților și plîngeau parcă și zidurile. Intunericul devenea din ce în ce mai puternic.

Cînd deodată, minunea s-a întîmplat. Rămășițele neînsemnate, urciorul cel uitat, mărunț, modest, el avea să înfăptuiască Hanuca — reînnoirea, el avea să împlinească singur ceea ce au făcut odinioară toate brațele Menorei, toată osîrdia preoților, vlaga celor mai aleși măslini.

Acesta e momentul cel mare, mai important decît toată strălucirea luminilor de pînă atunci. Intr-adevăr, scînteia dătătoare de lumină a salvat

(Continuare în pag. 2-a)

REVISTA CULTULUI MOZAIC

din R.P.R.

ANUL IX, Nr. 110 — NOEMBRIE 1964

Heşvn—Kislev 5725

חשון — כסלו תשכ"ה

Preţul unui exemplar lei 0,75

APARE LUNAR

Bucureşti, str. D. Racoviţă nr. 8
Raionul 23 August
Telefon: 13.25.33

DR IACOB NIEMIROWER

La 11 noiembrie a.c. (6 kislev) se împlinesc 25 de ani de la săvîrşirea din viaţă a dr-ului Iacob Niemirower, care timp de aproape două decenii a fost şef rabin al cultului mozaic din România. Cu prilejul acestei comemorări, reproducem articolul scris în anul 1959 de Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. MOSES ROSEN, prin care evocă figura ilustrului său înaintaş.

În acea seară afîntă, luminările de şabat ardeau iarăşi pe masa lui Iacob Niemirower. La lumina lor căpătau viaţă literele a două cărţi ce se aflau deschise. Foliantele uneia grăiau despre învăţătura pe care o generaţie de dascăli ai iudaismului o transmite celorlalte, spre a-i sluji drept îndrumare. Era un crîmpei din Tora orală, a cărei vrajă constă tocmai în nemărginirea ce îi caracterizează cuprinsul. Graiul fiecărui învăţător al Torei şlefuieste, de mii de ani încoace, noi perle de etică spre a le adăuga la comoara ei; puterea cuvîntului său urzeşte noi fire în nesfîrşita-i ţesătură. Niemirower se pregătea ca a doua zi, la prelegerea ce avea s-o rostiască la societatea de studii talmudice „Hevra Şas”, să aducă — pentru a cita oară? — noi interpretări pe marginea cuvîntărilor de demult ale înţelepţilor noştri. Între muntii de învăţătură של הוראה ce atîrnă de fiecare cuvînt al lor verbul său înaripat trebuia din nou să răsune ca un ecou ce poartă, mai departe, tot mai departe, străvechea noastră gîndire. A doua zi, glasul său avea să intoneze, iarăşi, în mijlocul unui cor multi-milenar, imnul Torei noastre orale.

PLECAREA ÎN STRĂINĂTATE A EMINENŢEI SALE D-LUI ŞEF RABIN ŞI A D-NEI DR. ROSEN

Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen a primit mai multe invitaţii de a participa la diverse reuniuni evreieşti internaţionale la Geneva, Amsterdam, Ierusalim, Londra etc. Răspunzînd onora dintre aceste invitaţii, d. Şef rabin şi d-na dr. Rosen au părăsit ţara în ziua de 22 octombrie a.c. îndreptîndu-se spre Geneva, de unde urmează a pleca în Israel. La împlinirea unui an de la încetarea din viaţă a mamei d-sale, rabinerin Taube Rosen ו' d-na şi d. Şef rabin dr. Rosen vor asista la solemnitatea inaugurării pietrei funerare de pe mormîntul defunctei din Ierusalim.

La aeroportul Băneasa au fost conduşi de d-nii: rabin I.M. Zalman, locţiitor al Şef rabinului cultului mozaic, av. Emil Schechter, secretarul general al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M.), av. Daniel Segall, preşedintele Comunităţii Evreilor din Bucureşti, av. Martin Băluş, preşedintele secţiei administrative din F.C.E., conducători ai templelor şi sinagogilor, hahamii, cantori, efori etc.

A fost de faţă d. Ion Onţanu, reprezentînd Departamentul Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniştri.

Rădăcinile acestei învăţături se află însă adînc înfipte în ogorul celeilalte părţi a Torei, cea scrisă. Împietirea armonioasă între ideile ce se reflectă din cuprinsul ambelor

pasaje, metoda tradiţională omiletică a marilor noştri înaintaşi în măiestria retoricii religioase, preocupa şi de această dată pe Iacob Niemirower. Din paginile acestei de a doua cărţi deschise în faţa sa, răsărea figura luminoasă a eroului fragmentului biblic ce se citea în acel şabat: ויצא יעקב „Patriarhul Iacov pornea la drum”. Precum

SOLII ARTEI ROMÎNEŞTI PRIMIȚI CU OVAȚII ÎN ISRAEL

Timp de o lună de zile ansamblul românesc de dansuri „Perinița” a întreprins un turneu în Israel. Solii artei și folclorului românesc au fost întâmpinați pretutindeni cu multă căldură arta lor stîrnind ovații și entuziasm.

La spectacolul de gală care a avut loc în ziua de 12 octombrie la „Eichal Hatarbut” din Tel Aviv, cei 70 de cîntăreți, dansatori și instrumentiști ai ansamblului au fost îndelung aplaudați și rechemati de nenumă-

rate ori la rampă. La sfîrșitul spectacolului, artiștilor le-au fost oferite buchete de flori. Presa israeliană a consacrat cronici pline de elogii artiștilor romîni. Astfel, vorbind despre spectacolul prezentat în sala „Eichal Hatarbut”, ziarul „Haareț” a scris că „a fost o seară încîntătoare”. Ziarul relevă „simfonia de culori a costumelor pline de gust, vioiciunea băieților și frumusețea, farmecul neobișnuit al fetelor.” Haboker scrie că spectacolul „Periniței” este „unul din cele mai perfecte din cîte le-am văzut vreodată pe scena lui „Eichal Hatarbut”. Kol Haam subliniază că spectacolul a fost „entuziasmant, iar ovațiile furtunoase și bisurile necontenite au fost o expresie a acestui entuziasm”, iar ziarul Yediot Aharonot declară că „Perinița” ne-a cucerit.”

Iată cum descrie ziarul „Glasul poporului” („Kol Haam”) primul spectacol al ansamblului românesc.

„A fost o seară minunată! Solii folclorului și artei romînești au adus cu ei întreaga frumusețe și poezie a locurilor, a peisajului, a cîmpiilor și munților — întreaga atmosferă a unui popor bun, vesel, gingaș, optimist. Sala „Eichal Hatarbut” din Tel Aviv s-a electrizat și s-a umplut de voie bună, de vioiciune, de prospețime, de grație și de artă.

„Cînd s-au stîns luminile din sala „Eichal Hatarbut” și s-au aprins, feeric farmecele „Periniței”, emoția a fost puternică. Răsufărarea aproape oprită s-a eliberat apoi într-un ropot uluitor de aplauze. Căci între cei din sală și cei de pe scenă domnea parcă un contact și o legătură vie, un atașament pe care artiștii l-au înțeles de îndată. Iar acest lucru i-a vrăjit și pe ei, poate. Căci nimic nu iubește mai mult artistul decît să știe că are „contactul cu sala”, cu publicul care-l înțelege, iar publicul i-a gustat, i-a sorbit pe artiștii romîni pentru că-i iubea și-i simțea al lui și i-a acoperit cu ovații și flori.

O AMINTIRE DE HANUCA

de rabin I. M. ZALMAN

Tot timpul anului eram încărcăți cu munci sfînte și toate orele noastre erau dăruite învățaturii. Chiar și atunci cînd stăteam în rugăciune eram preocupăți de textele mai complicate din Talmud. Simbăta și sărbătorile făceau excepție și ne ocupam atunci cu studiarea Midrașului, Or-hahaim, Akeda, sau cărțile de îndrumare în ale evlaviei. Astfel am devenit un grup de silitori, care studia zi și noapte, încît adesea se întîmpla ca și visele noastre să fie împlinite în pilpulistică, pînă și discuțiile noastre oglindeau frămîntări asemenea celor din Talmud.

Dar iată că au venit zilele de Hanuca și ne-am mai eliberat puțin de obligațiile noastre școlare. Orariul s-a mai redus și între rugăciunea de Minha și cea de Maariv s-a fixat o pauză cam lungă, răstimp în care așteptam ca marele rabin să termine studiul unui capitol din Zohar. În timpul acestei pauze ascultam povestiri hasidice, citeam din meghilat Antioch, sau fredonam melodii hasidice ocazionale.

Rugăciunea de Maariv, aprinderea luminărelelor de Hanuca însoțită de cîntecele respective terminîndu-se, am pornit mai devreme ca de obicei la masa de seară. De învățătură nu mai era vorbă, pentru că ni s-a permis să jucăm un „treizeci unu”. S-a admis jocul, dar nu și cîștigul, așa că cel păgubit își recăpăta banul pierdut la joc. Dirigintele, nemulțumit că s-a redus din orar, exclamase: „Cîștig nu aveți, dar pierdeți din învățătură!”

Odată s-au găsit elevi care n-au restituit păgubașului banii pierduți și s-au stîrnit printre profesori dispute serioase.

— Dacă s-a permis jocul, de ce nu și cîștigul?

— Pentru că acest fel de cîștig nu e la drept vorbind decît jaf.

— Cum așa? Oare jucătorul nu are în vedere și eventualitatea că va pierde banii? Așa fiind, cîștigul poate fi asemuit cu un dar...

— Nu-i chiar așa: de fapt, fiecare jucător se gîndește numai la cîștig, nu și la pierdere...

Și ambele părți se lansau în discuții lungi, invocînd texte din lege pro și contra. Pînă cînd unul din cei din preajma marelui rabin spuse că într-una din serile de Hanuca și acesta din urmă joacă cu ginerii săi un „treizeci și unu”. În fața acestui argument orice discuție încetă.

Aflînd de cele petrecute, marele rabin ne spuse: E scris în Tora: „Și a auzit Moșe glasul ce-i vorbea.” La aceasta midrașul adaugă: Cînd glasul ajungea la usă — conțenea. Dece? Pentru a nu se face auzit decît numai de cei verifiți. Pe cînd voi — continuă rabinul — ați spus cele de mai sus de față cu toți elevii, fără deosebire. Oare nu vă e teamă că auzind vorbele voastre unii tineri se vor simți ispitiți să întindă sărbătoarea de Hanuca pe tot anul și se vor obișnui cu jocurile de noroc?

Dascălii noștri își însușiră critica și supraavegherea noastră s-a întărit. De un „treizeci și unu” nu a mai fost vorba pînă în anul următor, de Hanuca.

Două comemorări

— Amintiri —

Recent calendarul a consemnat comemorarea a doi mari poezi, care au îmbogățit literatura evrească: s-au împlinit 30 de ani de la moartea lui Haim Nachman Bialik și 75 de ani de la nașterea lui David Hofstein, dispărut dintre noi în condiții tragice. Viața celor doi poezi a fost strâns legată.

Pe H. N. Bialik l-am cunoscut la Moscova, în primăvara anului 1921. Poetul venise de curând din Odesa și locuia la șeful rabinului Moscovei, Iacob Mazo. Moscova, și mai ales Moscova studențească, i-a făcut o primire călduroasă, grăbindu-se să-l sărbătorească cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate literară.

Din cauza condițiilor grele din acea vreme sărbătorirea a avut loc într-un cadru restrâns. Întîlnirea cu poetul a avut loc în sala Poliakov, de pe lângă marele templu coral.

După cuvîntările de salut, fu rîndul sărbătoritului, care printre altele a spus: „În trecut, ori de cîte ori eram sărbătorit și se vorbea în termeni elogioși despre talentul meu încercam un sentiment penibil, de stînjeală. Într-un rînd un rabin mi-a povestit că atunci cînd a fost instalat în funcția sa nu s-a crezut vrednic de ea. Dar devreme ce evreii au hotărît că sînt apt de a deveni rabin — îmi mărturisit el — am început să capăt încredere în mine, căci nu se cuvine să nu dai crezare unei colectivități de evrei. Așa și eu — adăuga cu un suris Bialik — devreme ce oamenii susțin că posed talent poetic, nu pot să nu cred...”

Cu poetul David Hofstein m-am întîlnit ultima dată în anul 1948, la Moscova. Cu acel prilej el mi-a dăruit volumul său de „Opere alese”, ce tocmai apăruse, cu o căldă dedicție.

Hofstein m-a invitat la el acasă — pe vremea aceea locuia la fratele său Welvel, traducător de limbă idiş. Convorbirea noastră a durat vreme de cinci ore. Poetul a evocat atunci perioada anilor 1925—1926, cînd a locuit în Israel, colaborarea sa cu H. N. Bialik, al cărui secretar a fost în acei ani, reuniunile de simbioză seara, ce se țineau regulat în casa lui Bialik. Acesta din urmă frecventa sinagoga „Iohanan ben Zakai”, unde la rugăciunea de simbioză venea și lordul sir Herbert Samuel, pe atunci înalt comisar britanic în Palestina. Avînd în vedere înalta sa funcție oficială, pentru sir Herbert Samuel s-a amenajat o lojă specială, sub un baldachin, iar acesta obișnuia să-l invite aici și pe Bialik.

Autorul acestor rînduri își amintește că vorbindu-l despre fiica sa, David Hofstein a adăugat că ea s-a născut în țara sfîntă.

Ambii poezi cunoșteau temeinic vechea literatură judaică, talmudul, comentariile și alte lucrări clasice. Cine nu-și amintește de poemul lui Bialik „Pe pragul sinagogii”, sau de opera sa clasică, „Cartea legendelor”, scrisă în colaborare cu prietenul său Ravnitki, operă ce vădește o profundă cunoaștere a talmudului? Cu nimic mai prejos decît Bialik era în această privință poetul David Hofstein, mort în condiții tragice în anul 1952.

Haim Nahman Bialik

Vizitînd de curînd la Kiev pe văduva lui Hofstein, cu care corespundez în limba ebraică, am aflat noi amănunte din viața poetului și mi-am dat seama că locuința sa era un punct de atracție pentru literați și cînturari.

Despre Haim Nahman Bialik a scris în mai multe rînduri în termeni elogioși marele scriitor și umanist Maxim Gorki. După ce a asistat la un spectacol al teatrului „Habima”, Gorki a scris între altele: „Habima prezintă spectacolele sale în limba ebraică, limba terei, limba în care-și scrie operele genialul Haim Nahman Bialik.”

Despre creația poetică a lui David Hofstein au scris cu multă venerație marele scriitor ucrainean Maxim Rilski, scriitorul I. Bifnis, Haim Slutsker-Kiev, mulți alții. Cu toții sînt unanimi în a recunoaște valoarea remarcabilă a operei sale.

Peretz Zelmanovsk
Sverdlovsk

Din străvechi izvoare

Cine este părintele muzicii?

Popoarele antice credeau că muzica și instrumentele muzicale au fost create de zei și semize.

Vecheii egipteni erau încredințați că zeul Tuth este părintele muzicii; tot el ar fi creat lira. Mitologia grecă îl socotește pe Apollo zeu al muzicii. Hindușii socoteau că notele muzicale au fost create de Saraswati, soția lui Brahma. Tot ei credeau că zeul Krișna a creat Nautil iar zeul Narada instrumentul vina — foarte răspîndit în popor.

Evreii atribuie crearea instrumentelor muzicale unuia dintre primii oameni și anume Iubal, al treilea fiu al lui Adam, care descinde din Cain, fiul lui Adam. E ceace găsim în prima carte a bibliei, Facerea, unde la capitolul IV citim: „Si Lameh și-a luat două femei; cea dintîi se numea Ada, iar cea de a doua se numea Tila. Si Ada a născut pe Iubal; acesta a fost părintele celor ce sălăsluiesc în corturi și pasc turmele. Iar numele fratelui său a fost Iubal; acesta a fost părintele tuturor celor ce cîntă din chitară și din flaut. (IV 19: 21).

Din scrierile sfînte știm că mult înainte de stabilirea evreilor în Canaan obișnuiau să sărbătorească fiecare eveniment de seamă cîntînd din gură și din diferite instrumente muzicale. Așa de pildă Lavan îl petrece pe Iacob „cu veselie și cu cîntece, cu tobe și cu harfe” (Facerea, 31,27). La trecerea Mării Roșii Miriam, sora lui Aron, marale preot, a pus mîna pe o tobă și loalță cu alte femei a cîntat, a dansat, însoțind cîntarea cu acompaniament de tobe. (Iesirea XV 20). Lui Moșe Dumnezeu i-a poruncit să facă două trîmbițe de argint. În timpul luptelor, profeții aveau datoria de a suna din trîmbițe.

În zilele de sărbătoare și la începutul fiecărei luni, vecheii evrei obișnuiau să sune din trîmbițe atunci cînd se aduceau jertfe pe altarele templului.

Toate acestea arată că din timpuri străvechi muzica ocupă un loc de seamă în viața evreiască.

O scrisoare inedită a lui V. Alecsandri

Dooastră scrisoare.

Dacă Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

Sau Israeliții din țară ar păși pe urmele

CENTENARUL UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

Sărbătorirea — în luna octombrie a.c. — a centenarului Universității din București a însemnat un moment important în viața culturală și științifică a țării. Amploarea acordată acestei aniversări este semnificativă pentru grija pe care statul o acordă învățămîntului și culturii.

Universitatea din București a luat ființă în anul 1864 prin decretul emis de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza. În ciuda greutăților care au frînat în trecut dezvoltarea învățămîntului superior în România, numeroși oameni de știință devotați au adus contribuții însemnate la progresul învățămîntului și culturii românești.

În anii puterii populare Universitatea din București — ca și celelalte instituții de învățămînt din țară — cunoaște o dezvoltare fără precedent. Universitatea numără acum peste 13.000 studenți care se bucură de condiții optime de studii și de trai. Peste 60 la sută dintre studenți beneficiază de burse.

„SINT FOARTE IMPRESIONAT DE CEEA CE AM VĂZUT ÎN ROMANIA”

România a fost vizitată de curînd de dr. Sigvard Eklund, director general al Agenției internaționale pentru energia atomică. Împărtășindu-și impresiile, oaspetele a declarat între altele următoarele: „Sînt foarte impresionat de ceea ce am văzut în România. Bineînțeles, m-a interesat în mod special dezvoltarea din domeniul energiei atomice. Activitatea științifică a Institutului de fizică atomică din București, laboratoarele și echipamentul modern proiectat și fabricat aici, lucrările cercetătorilor — dintre care un mare număr foarte tineri — precum și cele văzute la Institutul de endocrinologie, mi-au demonstrat realizările dofindite pe acest tărîm.”

Mircești 14 Iunie 1978

Domnule Rabin,

Primind traducerea Cîntului gîitei latine jăcute de Dooastră în limba ebraică, am regretat mult de a nu cunoaște această veche și bogată limbă, și de a nu fi în stare să apreciez meritul operei Dooastră. Nu mă îndoiesc însă de alesele calități literare căci am auzit despre întinsele cunoștințe și despre agerimea spiritului ce posedăți.

Foarte simțitor de a vă vedea că împărțiți veselia Romînilor izvorită din fericita mea izbîndă la concursul de la Montpellier, cîm a vă adresa sincerele mele complimente pentru interesanta lucrare ce mi-ați comunicat, precum și mulțumirile mele pentru amabila

Scriitorul Iacob Gladstein despre revista noastră

Cunoscutul scriitor Iacob Gladstein publică în ziarul „Tug Morgen-Jurnal” din New York din 27 septembrie a.c. o largă recenzie a numărului de anul nou mozaic al revistei noastre. Redăm mai jos unele pasaje. „S-a stabilit pentru mine o tradiție să scriu despre numerele festive ale revistei religioase evreiești din România. Mai mult decît să scriu, să descriu ce fel de conținut are un astfel de număr, de ce libertate religioasă deplină și, într-un anumit sens, de ce libertate națională se bucură frații noștri de acolo.”

Despre mesajul de Roș Hașana al d-lui Șef rabin dr. M. Rosen, autorul articolului scrie:

„El vine de la Șef rabinul și președintele Federației Comunităților Evreiești din R.P.R., adică de la cea mai proeminentă personalitate oficială evreiască din România. Mesajul are un adînc conținut de trezire religioasă, o chemare către propria conștiință, întoarcere către Dumnezeu, către tradiție, către sine însuși”. Limba idiş în care e scris e curată și îngrijită, presărată cu expresii locale pline de farmec. De pildă, vorbind despre noul calendar editat „pe care-l iau în mînă”, rabinul Rosen zice că „ne cheamă rîndulețele sale mărunte, literale sfînte ale milenarului alfabet ne cheamă la reînnoire către taințele sufletelor noastre.” „Rîndulețe” amintesc de cîntece și cuvîntul acesta alintat cîntă parcă.”

Despre pagina ebraică spicuim următoarele:

„În pagina ebraică găsim trei colaboratori: rabinul I.M. Zalman din București, M.Z. Shragai din Ierusalim, iar al treilea e rabinul Iehuda Leib Levin, „șef rabinul Moscovei”. Rabinul din Moscova și-a găsit la această revistă locul unde să-și scrie articolul despre „sfînta noastră Tora și iubirea de oameni.” Shragai din Ierusalim scrie despre „zile de Selihot”. Pe lângă acestea mai e loc în pagina ebraică pentru un interesant articol scris de rabinul Rosen, care e un pasaj dintr-o predică a d-sale. Rabinul Rosen ajunge la concluzia că ade-

Dooastră, luminîdu-și astfel spiritele și înălțîndu-și sufletul, credeți Domnul meu, că lesne ei ar înceta de a fi (după descurarea ce dați), copii vitrigi ai Romîniei, Romînia fiind țara cea mai ospitalieră și mai tolerată din întreaga lume!

Primiți, Domnule Rabin, asigurarea consideratei mele cele mai distinse.

V. Alecsandri

În pagina noastră ebraică reproducem traducerea făcută de rabinul Aizic Taubes.

MISIUNEA RĂMĂȘIȚELOR

Urmare din pagina 1

judaismul și către ea se închină, de atunci încoace, înnul de preaslăvire al tuturor generațiilor.

עוֹרֵי הַמִּצְוֹת De cîte ori n-au rămas urmașii Macabeilor „rămășițe de uleiuri”? De cîte ori nu s-au stîns rînd pe rînd luminile în rîndurile lor și de cîte ori חנוכה שמחת חנוכה uleiurile noastre sfînte nu s-au irorsit?

Atunci, abia atunci, cu atît mai mult atunci, s-a întîmplat minunea de Hanuca. O candelă uitată într-un ungher a luat asupra ei misiunea de odinioară a Menorei. Intotdeauna a izbucit.

BIBLIA ȘI PSIHIATRIA MODERNĂ

La primul congres internațional de psihiatrie socială care a avut loc la Londra rabinul Warschav a arătat că ultimele descoperiri ale psihiatriei moderne au fost anticipate de învățăturile biblice și rabinice. Rabinul Warschav a susținut că acest lucru este demonstrat în mod clar de teoria modernă psihosomatică, ce postulează interdependența psihicului și a corpului ca entitate integrală și inseparabilă. Această teorie modernă corespunde învățăturii midrașice, care arată că în ziua judecării, Dumnezeu consideră responsabil în mod egal atît mintea cît și corpul pentru toate acțiunile făptuite de om.

ÎN JURUL „DOCUMENTULUI EVREIESC“

La Roma își desfășoară lucrările Consiliul ecumenic, cea mai înaltă instituție catolică. După cum se știe, inițiativa convocării conciliului Vatican aparține defunctului papă Ioan al XXIII-lea. În concepția înfiptorului său, Vatican era menit să dezbătă un cerc larg de probleme pe care viața le-a ridicat de mult în fața catolicismului și să adopte hotărâri care să permită acestei biserici să poată confrunta problemele vremurilor moderne. În cadrul acestui plan îl revenea cardinalului Bea, actualul secretar pentru promovarea unității creștine, să pregătească un document privitor la nedreptatea milenară făcută evreilor. Documentul urma să restabilească adevărul istoric că nu evreii sint vinovați de crucificarea lui Isus. După cum se știe, în decursul veacurilor această acuzație a servit ca pretext pentru tot felul de instigații și excese antisemite.

Apostolatul regretatului papă Ioan al XXIII-lea trezise speranțe atât în cercuri largi ale lumii catolice, cât și în cea necatolică. Prin magnificența sa spirituală, prin respectul față de demnitatea omească, prin ideile sale înnoitoare, defunctul părinte își cucerise stima și respectul oamenilor de bunăvoință de pretutindeni.

Prin moartea papei Ioan, răspunderea pentru înfăptuirea ideilor ilustrului său predecesor i-a revenit noului papă Paul al VI-lea, fostul cardinal Montini și fost colaborator apropiat al papei Pius al XII-lea. Cercurile conservatoare din jurul Vaticanului, cărora perspectiva unor prefaceri înnoitoare nu le era cunoscută de puțin pe plac, au desfășurat din prima zi o acțiune energică pentru a face să eșueze operă inițiată sub vechiul pontificat. Se pare că deosebit de ascuțită e lupta în jurul așa zisului Document evreiesc.

Amănunte ale acestei ciocniri dintre cele două curente de la Vatican — liberal și conservator — se găsesc într-o carte apărută recent, „Pelerinul“ de Michel Serafin. După cum declară editorii cărții, sub acest pseudonim se ascunde un diplomat experimentat, care a avut contacte cu marii conducători religioși și politici din ultimii 25 de ani și care fiind romano-catolic cunoaște bine ambele tabere.

După cum ne asigură autorul „Pelerinului“, actualul papă Paul al VI-lea consideră problema evreiască nu atât o chestiune de relații omenești, cât o chestiune politică și teologică. De aceea, documentul elaborat de Ioan al XXIII-lea și de cardinalul Bea nu intră în vederile sale. În plus, o poziția înversunată a cercurilor conservatoare și reacționare din jurul Vaticanului, precum și presiunile politice au făcut ca apariția acestui document să fie problematică.

Rămănuțul tot mai larg al piesei dramaturgului vest-german Ralph Hochhut „Vicarul“, în care fostul papă Pius al XII-lea este acuzat de a nu fi luat atitudine împotriva

exterminării milioane de evrei de către naziști, neliștită până într-astă cercurile conducătoare de la Vatican, înțit se văzură obligate să reia întreaga chestiune.

În piesa sa, Hochhut opune papei Pius al XII-lea figura unor catolici de felul lui Kurt Gerstein, ce e adinc zguduît de crimele naziste și profund îndurerat de tăcerea papei. Asemeni lui Gerstein, mulți catolici și necatolici nu acceptă teza că papa a fost nevoit să tacă în anii războiului pentru a nu atrage represii din partea naziștilor. Ei se întreabă dacă în împrejurările de atunci papa nu ar fi trebuit să urmeze pilda lui Isus, pronunțându-se hotărât și cu orice risc de partea celor nefericiți.

În fața acestor critici, cercurile liberale de la Vatican au considerat că adoptarea unei declarații care să retragă nedreapta acuzație de deicid ce apasă asupra evreilor ar constitui într-o anumită măsură o reparație pentru greșeala papei Pius.

Cu încuviințarea papei Paul al VI-lea, cardinalul Bea a elaborat și pregătit capitolul IV — referitor la evrei — ce urma să fie inclus în documentul ecumenic. Cu prilejul prezentării documentului, cardinalul Bea trebuia să țină un mare discurs în această chestiune. Cu asentimentul moderatorilor — adică al celor ce conduc lucrările conciliului — acest discurs urma să fie tradus în principalele limbi europene și larg difuzat prin radio, presă etc. Simpla difuzare a acestui document — până la adoptarea lui mai rămânea cale lungă! — urma să constituie un indiciu asupra poziției Vaticanului în spinoasă problema evreiască și un răspuns indirect adresat cercurilor care, asemeni lui Hochhut, îi aduc grave învinuiri pentru atitudinea din timpul războiului.

Nu mai că cercurile conservatoare nu au stat indiferente, ci au pornit să zădărnicească acest plan. Tactica lor a fost să cauzeze confuzie și disensiuni în rândurile liberalilor, sprijinitori ai punctului IV, elaborat de cardinalul Bea. Ei au căutat să creeze un vot de sciziune în chestiunea adoptării ecumenismului ca un tot. Articolul IV, referitor la evrei și articolul V, referitor la libertatea religioasă, urmau să fie tăiate de restul schemei și votate mai târziu, separat, fără asigurări că votul va mai avea loc. În intervalul dintre aceste două votări mașinațiunile împotriva documentului urmau să sporească.

Într-adevăr, la 13 noiembrie 1963 papa Paul a decis să nu supună la vot capitolele IV și V; mai târziu, în discursul de încheiere a conciliului, nu le-a enumerat printre problemele rămase în suspensie.

Intervalul dintre cele două sesiuni a fost folosit din plin de cele două tabere. Judecând după versiunea prezentată actualei sesiuni a conciliului ecumenic, care este într-un izbitor contrast cu versiunea inițială, se poate afirma că din

păcate punctul de vedere conservator precumpănește acum în cercurile conducătoare ale Vaticanului. Într-adevăr, noua versiune a „Documentului evreiesc“ este mult mai imprecisă în chestiunea crucificării lui Isus, conține o mai slabă condamnare a antisemitismului. De altfel și în alte probleme importante, printre care cea a libertății religioase, a relațiilor dintre biserica catolică și celelalte biserici, inclusiv cu biserica răsăriteană, se constată o dare înapoi în comparație cu poziția de la sesiunea precedentă.

În noua sa versiune „Documentul evreiesc“ poate să pară nu numai ineficient, dar și lezând sentimentele religioase ale evreilor, căci ediția 1964 a acestui document nu și propune ca scop a repara o nedreptate milenară, ci mai mult reprezintă o încercare de a-i converti pe evrei la catolicism.

În cercurile religioase evreiești aceste accente, de prozelitism au fost primite cu surprindere și mirare. Se subliniază că apelul Vaticanului către evrei de a-și părăsi credința se adresează unei generații care a fost martoră la masacrarea a șase milioane de frați și surori, la distrugerea a mii de lăcașuri de rugăciuni, sinagogi etc.

Aceleași cercuri scot în evidență că nu este în intenția evreilor de a sugera catolicilor modificări de texte, considerind că înlăturarea unei acuzații nedrepte care a alimentat atitea excese antisemite trebuie să fie o chestiune de conștiință a catolicismului. În acest sens este semnificativă declarația rabinului Iosef Soloveicik, conducătorului evreimii ortodoxe americane: „Dacă prelații sincer liberali consideră asemenea schimbări de dorit, atunci vor acționa în concordantă cu convingerile lor, fără nici o inițiativă din partea noastră. Nu este de competența noastră să sfătuim sau să solicităm aceasta.“

Între timp lucrările conciliului continuă, și odată cu ea disputa dintre conservatori și liberali. Se crează impresia că încercând să împace și pe unii și pe alții, papa nu a multumit pe nimeni. Elementele liberale din interiorul bisericii catolice comentează o recentă declarație a papei ca un avertisment la adresa lor. În această declarație Paul al VI-lea a spus: „Conciliul ecumenic a deșteptat mari speranțe și a făcut să apară visuri că roadele sale ar putea fi culese de îndată. În împărăția lui Dumnezeu lucrurile se petrec însă lent și în tăcere.“

Nu este, desigur, în intenția noastră de a anticipa asupra rezultatelor lucrărilor sesiunii Vatican II, Judecând însă după toate aparențele se crează însă impresia — cel puțin până în momentul de față — că schema defunctului papă Ioan al XXIII-lea pentru modernizarea bisericii romano-catolice este pe cale să eșueze pe stîncile curiei romane conservatoare.

V.R.

Gustav Doré:

Iehuda Maccabeu adună poporul

Evreii negri din Etiopia

În Etiopia trăiesc aproape 30 de mii evrei negri, denumiți *falași*.

Legenda spune că falașii se trag din fiul regelui Solomon pe care l-ar fi născut regina din Saaba, după vizita ei la Ierusalim. Menic n-ar fi conștient să fie stăpînit al Ierusalimului, iar tatăl lui l-a făcut regele Abisiniei.

O altă legendă susține că prin anul 1860 unul din cohanimii (preoții) lor i-a adunat pe falași pornindu-i spre Tara sfîntă. Ajungînd în preajma unei ape mari, el a încercat s-o despică cu togiul, ca altădată Moise, la ieșirea din

Primele știri despre falași au ajuns în Europa în secolul trecut, datorită lui Josef Halevy, trimisul în Abisinia al societății „Alliance Israélite Universelle“.

Falași sint foarte ospitalieri, în-deosebi îi primesc cu dragoste pe coreligionarii lor albi. La început însă ei se arată circumspecți față de străini, de teamă să nu fie misionari. Căci misionarii catolici au încercat de nenumărate ori să-i convertească. Dar aceste încercări nu au dus decît la slabe rezultate, evreii negri fiind atașați de credința strămoșilor lor.

Egipt. Mulți dintre cei porniți la drum s-au înecat cu acel prilej; cei care au scăpat cu viața s-au statornicit pe malurile lacului.

Cărțile sfînte ale falașilor nu sint scrise în ebraică, ci în vechea limbă vorbită de abisinienii. În această limbă ei studiază pentateuchul, cartea lui Isaia, cartea Ruth — toate scrise pe pergament. Falașii cunosc de asemenea două din cărțile profetului Ezra, dar într-o versiune care diferă de cea obișnuită.

Capul spiritual al falașilor este cohen-ul (preotul). Această funcție nu este ereditară, ci atribuită de obște celor mai învâțați. Cohenul îndeplinește toate funcțiile rituale, el e haham, învățător, el circumcide noii născuți etc. În ierarhia religioasă a falașilor există *mari preoți* și *preoți*. Pînă nu de mult printre falași erau și pustnici, care trăiau retrași de oameni, fiind socotiți sfinți.

Satele falașilor sint așezate pe malul apelor și asta din motive rituale.

Falașii sint monogami, dar dacă soția e sterilă, bărbatul își poate lua o a doua nevastă, însă numai dacă obține asentimentul primei. Multe secole evreii negri etiopieni au trăit într-o totală izolare, ignorînd și fiind ignorați de lumea exterioră. Ei se considerau singurii supraviețuitori ai antecilor iudei și nici nu bănuiau că în lume mai există evrei — și încă de rasă albă.

DESCHIDEREA UNUI SEMINAR RABINIC LATINO-AMERICAN

La Buenos Aires s-a deschis primul seminar rabinic din America Latină. Avînd 22 de studenți din Argentina, Peru, Uruguay și Paraguay, seminarul a fost fondat sub auspiciile Consiliului Mondial al sinagogilor. Pentru completarea studiilor, studenții vor frecventa universitatea din Buenos Aires pentru discipline laice.

Directorul seminarului, rabinul Marshal Majer a declarat că deschiderea acestui seminar a fost necesară ținîndu-se seamă de nevoile comunităților evreiești din America Latină.

FIZICIANUL WILLIAM FOX

La reuniunea internațională a fizicienilor ce s-a ținut în cursul lunii septembrie a.c. la Bruxelles unul din referate a fost prezentat de către savantul american de origine evrească William Fox.

Biografia acestui om de știință este puțin obișnuită. Copil de oameni nevoiași, a trebuit să muncească de timpuriu pentru a se putea întreține. După o seamă de alte indelețnituri, a intrat în poliție, unde lucrează și acum, avînd gradul de locotenent.

Funcția profesională ce o îndeplinește, nu-l împiedică de la activitatea științifică.

CAZUL KURT GERSTEIN

În cunoscuta piesă de teatru „Vicarul“ a scriitorului vest-german Ralf Hochhut, în care papa Pius al XII-lea este acuzat a fi asistat indiferent la exterminarea a milioane de evrei de către hitlerişti, există un personaj numit Kurt Gerstein. Avînd gradul de ofițer superior S.S., acesta devine un adversar hotărât al nazismului cînd ia cunoștință de crimele hitleriştilor. Kurt Gerstein nu este un personaj imaginar, ci a existat în realitate. La început, el a crezut cu adevărat că nazismul ar putea să ducă la înnoirea Germaniei și în anul 1933 a aderat la partidul național socialist. Cîțiva ani mai târziu este arestat pentru apartenența sa la o mișcare religioasă potrivnică nazismului. În 1941 se hotărăște să verifice personal ce este adevărat din știrile despre atrocitățile naziste, care circulau din ce în ce mai insistenț. Reușește să fie primit în rândurile S.S. unde, datorită cunoștințelor sale în domeniul chimiei face carieră rapidă. A l se încredințează misiunea de a procura gaz toxic pentru

lagărele de exterminare din Polonia. Vizitează lagărele de la Belsetz și Treblinka, iar raportul întocmit de el în aprilie 1945 constituie unul din cele mai cutremurătoare mărturii despre atrocitățile naziste. În acest raport, Gerstein arată, între altele, că a asistat la o execuție în masă, cînd mii de femei copii și bărbați erau minaiți spre camerele de gazare.

După ce a cunoscut lagărele de exterminare, Kurt Gerstein începe să caute căi prin care să informeze cercuri influente de peste hotare despre atrocitățile naziste. Are o înțîlnire cu secretarul ambasadei suedeze din Berlin pe care-l roagă să transmită informații despre grozăviile hitleriste atît guvernului de la Stockholm, cît și puterilor occidentale. Gerstein încearcă în mai multe rînduri să fie primit de nuntul papal, dar audiența îi este refuzată.

La prăbușirea nazismului, Kurt Gerstein este luat prizonier de către trupele franceze. Din primul moment își exprimă hotărîrea de a depune ca martor împotriva crimina-

lilor naziști. Cîteva săptămîni mai târziu este interzis de autoritățile franceze, într-o închisoare pariziană. Într-o dimineață, este găsit mort, în celula sa. Potrivit versiunii oficiale, Kurt Gerstein s-a sinucis. Dar după părerea altora, ar fi fost asasinat în închisoare de către naziști fanatici. O a treia versiune pretinde că ofițerul S.S. Kurt Gerstein a fost ucis de către un grup de luptători din rezistența franceză. Misterul continuă să planeze pînă azi asupra împrejurărilor morții lui Kurt Gerstein, al cărui cadavru a dispărut fără urmă.

În anul 1950 un tribunal de denazificare din Baden Wirttemberg l-a găsit vinovat iar ceva mai târziu alt tribunal a respins cererea văduvei sale de a i se acorda o pensie. Tribunalul și-a motivat sentința prin aceea că decît să fi intrat în rîndurile S.S. cu scopul a sabota planurile criminale ale naziștilor, Gerstein ar fi trebuit mai bine să se îngrijească să-și păstreze neîntinată conștiința.

ECOURI DE PRESĂ

Ziarul „Tug-Morgen-Jurnal” din New-York, cel mai răspândit ziar zilnic în limba idiş din S.U.A., publică în numărul său din 29 septembrie 1964, un articol pe patru coloane sub titlul „Marile sărbători la evreii din România”. Autorul articolului, d.A.Schönfeld, relatează convingerea sa cu persoane sosite acolo din R.P.R. și care i-au povestit amănunte despre modul cum au sărbătorit evreii religioși din R.P.R. sărbătorile anului nou 5725 (1964-65). Ziarul relatează modul cum sînt organizate comunitățile evreiești din R.P.R., libera funcționare a sinagogilor, Talmud Toră, abatoare rituale, etc. În continuare, articolul reproduce mesajul de Roș-Hasana al Eminenței Sale d-lui Șef Rabin dr. Moses Rosen, subliniind în mod elocvent, neobosită d-sale activitate pe tărîm obștesc, respectul și dragostea de care se bucură în toate cercurile.

Ziarul „Viața Noastră” din Israel, publică în numărul său din 4 septembrie 1964 o dare de seamă asupra „Revistei Culturii Mozaic” din R.P.R., din iunie 1964. Sînt reproduce citate din articolul de fond al Eminenței Sale d-lui Șef Rabin dr. Moses Rosen, „Sînt 20 de ani de atunci”, care a evocat deportările din nordul Ardealului ocupat și masacrul de la Iași. Ziarul citează mai multe strofe din poezia „Rugăciune” scrise de Rabi Berl laser din Bricevo, intr-un lagăr de deportare, iar apoi publică un sumar al întregului număr.

„American Examiner” din New-York, publică sub semnătura d-lui G. Fell, un reportaj despre impresiile acestui ziarist din recenta sa vizită în R.P.R. Cităm unele pasaje din acest articol:

„România e o țară bine dezvoltată industrial și agricol. Ea arată cu mîndrie industria sa grea, minele sale de oțel și cărbuni, forța sa electrică, petrolul, chimicalele și producția sa înaltă de bunuri de larg consum. Toate acestea o fac să desvolte relații comerciale cu 80 de state, inclusiv S.U.A. În același timp, ea a făcut mari progrese în cultură și în știință. Judecînd după progresele făcute în ultimele două decenii, se poate prezice că România va propăși și de acum înainte, an cu an...”

„...În genere, atmosfera din București, este una de viașoie și bună stare și poate fi comparată cu aceea a Parisului. Străzile capitalei, în special Bulevardul N. Bălcescu, sînt pline cu oameni bine îmbrăcați, fericiți și zîmbitori, mergînd seara la teatru, cinema sau concert. Noaptea, centrul orașului amintește de Broadway la Times Square. Vitrinele expun ultima modă feminină și masculină...”

„...Șef rabinul Rosen, care e și președintele Federației Evreilor din România, m-a primit cu brațele deschise și a făcut ca scurta mea ședere în București să fie extrem de plăcută. Am aflat de la dînsul că România

are circa 150.000 evrei cei mai mulți dintre aceștia locuind în capitală. Există în București, 30 sinagogi, trei rabinii și în țară circa 80 de comunități afiliate Federației. Există mai mulți hahami și nu e lipsă de carne cușcer. Vineri seara și sîmbătă dimineața, serviciile religioase din temple sînt bine frecventate.

„În afară de funcțiunile sale, rabinice, Dl dr. Rosen e și deputat în parlamentul Romîniei și se bucură de o înaltă apreciere atît din partea autorităților cit și din partea comunității evreiești. Acum cîțiva ani el a vizitat Statele Unite și Israel. Mare orator, el e în același timp directorul unei reviste lunare evreiești, „Revista Culturii Mozaic” din Republica Populară Romînă”, tipărită în idiş, ebraică și romînă.

Abonați-vă la „Revista Culturii Mozaic”. Prețul abonamentului de lei 5. — pe 6 luni, sau lei 10. — pentru un an, se poate expedia prin mandat postal pe adresa: Federația Comunităților Evreiești (M.), str. D. Racoviță nr. 8 (raion 23 August) București.

INFORMAȚII

Joi 15 octombrie 1964 a avut loc în sala bibliotecii templului coral o sesiune a comitetului de conducere a templului la care au participat conducătorii Federației Comunităților Evreiești (M.) din R.P.R. și ai Comunității Evreiești din București, în frunte cu Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Pentru activitatea de peste patru decenii în slujba templului coral și pentru merite deosebite în activitatea d-sale pentru Talmud Toră d. Jacob Langhaus a fost ales în unanimitate președinte de onoare al templului coral.

În ziua de 28 octombrie 1964 a avut loc la Sibiu sărbătorirea aniversării a 80 de ani de la nașterea P.S. episcop dr. Friedrich Müller, șeful bisericii evanghelice C.A. din Republica Populară Romînă.

Eminența Sa d. Șef rabin al culturii mozaic dr. Moses Rosen fiind invitat a trimis o scrisoare de felicitare și omagii pentru sărbătorit, exprimîndu-și regretul de a nu putea lua parte din cauza călătoriei pe care o întreprinde în străinătate.

Cultură mozaic din R.P.R. a fost reprezentată la această festivitate de către dñii: rabin I.M. Zalman, membru în Consiliul superior rabinic și av. Emil Schechter, secretarul general al Federației Comunităților Evreiești (M.) din R.P.R.

Străzile sînt cutrearele de cei ce jlesc (Eclesiastul 12:5) Cine dare nu-l jleşte pe doctorul Borocin? Inima cui n-a fost slîșlă de durere cînd a aflat despre plecarea atîi de timpurie din această viață a celui care a fost un element atîi de util societății? La Iași și la București, preștînden unde a practicat medicina, dînsul a fost tîmăduitorul nu numai al trupurilor ci și al sufletelor. Cu hîndul său zimbel, cu bunătața-i de neasemuit, el alerga zi și noapte oriunde era o suferință de alinat, un sprijin de acordat. Preștîndenul rispea cu dîrnice ajutorul său medical, împrîștia speranță și curaj.

Credincios profund, el participa la toate manifestările de cult ale comunității, sprijinea cu dîrnice Talmud Toră și celelalte instituții de cult, era prezent în toate problemele vieții religioase și apreciat ca unul dintre fruntașii acestora.

Devotat îliu al poporului său, doctorul Borocin era în același timp și un admirabil cînosător și un entuziasmat iubitor al limbii sînte. Cultura iudaică veche și nouă îl interesa deapropoe în orele libere ce le avea; după munca profesională binecuvîntată și tînelăcătoare, el le utiliza pentru studierea s'ovei străbune, a comorilor de gîndire și simțire evreiască.

Si-a educat pe cei doi fii în acest spirit al unui nobil umanism, al unei devotate credințe în judaism, al unui neprecupețit sacrificiu pentru toți cei în nevoie și în suferință.

Da. Străzile tuturor orașelor în care a locuit sînt cutrearele acum de cei ce jlesc pe doctorul Borocin. Toți i-au simțit bunătața, toți i-au apreciat competența profesională, toți i-au respectat caracterul.

Fie-i amintirea binecuvîntată!

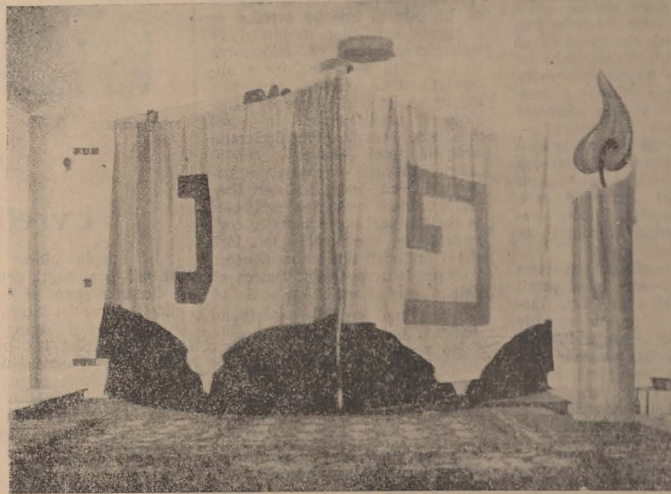
Dr. M. R.

ROZALIA MARCOVICI

La Oradea a încetat din viață, în luna octombrie 1964 (Marheyan 5725) Rozalia Marcovici, secretara comunității evreilor din localitate. Ea a dus o activitate neobosită și plină de devotament pentru obștea evreiască, fiind mult simpatizată și apreciată în rîndurile enoriașilor.

Exprimăm îndureratei familii precum și conducerei comunității evreilor din Oradea sincerele noastre condoleanțe.

Fie-i amintirea binecuvîntată!

Decor la jocurile de Hanuca

DR IACOB NIEMIROWER

(Urmare din pag. 1)

Iași, de atmosferă învățăturii talmudice și a spiritului hasidic. În familia sa erau mulți admiratori ai rabinului Iehosua Roakeh din Belz. Pe de altă parte, dascălul său, Mendel Barasch din Iași, aparținînd curentului anti-hasidic, al „mitnagdimilor” și picura în sufletul finărilor învățacel scepticism în legătură cu diversele legende hasidice, îndrumîndu-l pe cărrile rabinismului. Vîntul nou al „Hascalei” care sufla în acea vreme în mijlocul tineretului, aducînd concepte de cultură modernă în ulița evreiască, a exercitat deasemeni o influență asupra sa. La vîrsta de treisprezece ani el nu cunoștea încă alfabetul latin, consacîndu-și pînă atunci tot timpul pentru învățăturile ebraice tradiționale. Șetea de cunoaștere îl face să înceapă a învăța acest alfabet și prima carte scrisă în litere latine pe care o citește cu nesăț dintr-o scoarță în cealaltă, e un... lexicon.

La vîrsta de optsprezece ani, Niemirower pleacă la Berlin unde, după doi ani își ia bacalaureatul iar după alți trei ani doctoratul în filozofie la universitatea din Berna, cu mențiunea „magna cum laude”. Teza sa se ocupa despre „Corelațiunea dintre liberul arbitru, conștiință, răpălată și pedeapsă” și a fost publicată de profesorul Ludwig Stein în „Arhiva pentru filozofie și istoria ei”.

La Berlin, Niemirower a urmat și studiile rabinice, la strălucita școală rabinică a rabinului dr. Israel Hildesheimer, care era purtătorul de cuvînt al ortodoxismului lui Samson Rafael Hirsch. Certificatul de rabin le primește în 1896 de la ortodoxul rabin Abraham Biberfeld precum și de la liberalul rabin dr. M. Hamburger din Strelitz (Medicklenburg) autorul renumitei „Enciclopedii a iudaismului”. În același an se căsătorește la Berlin cu Fany Margulies, fiica lui Heinrich Margulies, născută la Iași și descendentă a unei distinse familii rabinice, care avea să-i rămînă o admirabilă tovarășă de viață și un puternic sprijin moral pînă în ultima zi a vieții sale.

În decembrie 1896 Niemirower se întoarce

la Iași unde este angajat ca rabin și predicator. Comunitatea ieșeană, cu o vechime de aproape cinci veacuri, se afla în acea vreme într-o totală dezorganizare. Lipsa unei autorități centrale religioase provoca o stare anarhică în care diversele curente care străbăteau pe atunci viața religioasă evreiască își stabileau, fiecare, propria-i comunitate. Din primul moment, tradiționalistul au primit cu răceală pe finărilor rabin, care posedă și studii academice și — ceea ce considerau dînsii ca cea mai mare „calamitate” — titlul de doctor. Chiar în prima săptămînă, rabinul Haim Taubes ז"ל din Botoșani, cumnatul rabinului Feiwe Taubes ז"ל din Iași rosti o cuvîntare la „Sinagoga Mare” din Iași, în cursul căreia atacă pe noul păstor religios. El tîlmăci un pasaj din rugăciunea zilnică de Semone Esre în modul următor: Există trei feluri de doctori סוֹפְרִים, sprijinitori ai celor căzuți, adică avocați care apară pe infractori, adică medici și tîmăduitori ai bolnavilor, adică medici și cea de a treia categorie סוֹפְרֵי אֲדוֹרִים, rabinii-doctori, care permit cele ce sînt interzise de religie. Era o aluzie ironică la adresa culturii moderne a rabinului Niemirower, dar această cultură nu însemna nici pe departe pentru Niemirower vreo aluneceare pe panta primejdioasă a reformei religioase.

În săptămîna următoare, Niemirower rosti și el o predică în care tîlmăci același pasaj ca o caracterizare a misiunii rabinului modern. Rabinul trebuie într-adevăr să fie — spunea Niemirower — סוֹפֵר וְרוֹפֵא, un puternic sprijin moral pentru toți cei ce și-au pierdut echilibrul sufletesc, סוֹפֵר וְרוֹפֵא. Ca și cu ritualul, el trebuie să se ocupe și cu sufletele și să vindece acele suflete în care germină vreau morb bolnăvicioși. În ceea ce privește סוֹפֵר וְרוֹפֵא rabinul trebuie să descătușeze pe toți cei fereciți în lanțurile ignoranței, să-i elibereze din captivitatea superstițiilor și să-i îndrume pe cărrile spirituale, singura cale spre adevărata și curată credință.

Curînd, se potoliră toate încercările de de-

nigrare pornite împotriva noului rabin. Activitatea multilaterală și neobosită ce o desfășoară, comportarea sa religioasă, concepția de sinteză între tradiționalism și modernism ce o propovăduia, prezența-i necontenită în toate acțiunile de ajutorare, precum și multe merite deosebite, i-au atras, în scurt timp, simpatii unanime.

Am vrea să relevăm, din această perioadă a activității lui Niemirower, lupta ce a desfășurat-o cu multă tenacitate și deosebită energie, împotriva medievalei instituții introduse la noi în țară de către regimurile antisemite din acea vreme, ceea ce jurămîntul lui „more iudaico”. Spre deosebire de ceilalți cetățeni, evreii care compăreau ca martori în fața justiției erau obligați să depună jurămîntul cu un ritual umilitor, care marca dispreț și batjocură față de cultul nostru. Într-o epocă în care ura împotriva evreilor era cuvîntul de ordine al autorităților de stat, Niemirower n-a pregetat să pornească atacul împotriva instituției „more iudaico”, nu a bătut în retragere în fața nici unei primejdii și a reușit, în cele din urmă, cu ajutorul presiunii opiniei publice pe care a mobilizat-o în sprijinul cauzei sale, să înlăture umilitorul jurămînt „more iudaico”.

După 24 de ani de activitate, în anul 1912, Niemirower este angajat ca rabin al comunității de rit spaniol din București. Personalitatea sa a devenit prea strălucitoare iar prestigiul său prea răspîndit pentru ca străvechea tradiție sefardă, conform căreia numai un rabin aparținînd acestui rit putea fi păstorul religios al comunității spaniole, să mai poată constitui o piedică în calea alegerii lui Niemirower (care aparținea ritului askenaz) în această demnitate. El a desfășurat, în cei zece ani în decursul cărora s-a aflat ca îndrumător spiritual al sefardilor din București, o prodigioasă muncă de culturalizare religioasă. Menționăm ciclul de prelegeri, apărute apoi în volum sub titlul „Iudaismul și evreii din Spania”, în care a popularizat figurile marilor gînditori ai epocii spaniole.

La București exista, pe atunci, aceiași frîmțare a enoriașilor — și totuși s-a înfrîmțat și aci același fenomen ca și la Iași. Deși rabin al unei mici fracțiuni a credincioșilor din capitală (marea majoritate apar-

ținînd ritului askenaz), Niemirower polarizează în scurt timp în jurul său toate energiile creatoare, toate templele și sinagogile, devenind astfel pivotul întregii vieți religioase evreiești din București.

Alegerea sa în anul 1921, ca șef rabin al Comunității Evreilor din București și ca șef rabin al cultui mozaic din întreaga țară nu constituie decît o consacrare formală a unei stări de fapt existente cu ani de zile înainte, stare de fapt ce se datoră convingerii generale că el e omul vrednic să reprezinte interesele religioase ale credincioșilor mozaici din România.

Cădrul unui articol este prea îngust pentru a putea ogîndi, fie numai parțial, activitatea desfășurată de dr. Jacob Niemirower în timpul celor optsprezece ani în care providența l-a așezat în fruntea destinelor vieții noastre religioase. Dacă ar fi să cutăm cuvîntul de sinteză care să caracterizeze pe deplin multiplele aspecte și diversele domenii ale misiunii exercitate de dînsul, l-am găsi în cel exprimat de către laacov, părintele nostru, în fragmentul biblic al acestui șabat: מִן יוֹם יֵצֵאנוּ מִן הָאָרֶץ וְעַד יָבוֹאוּנוּ אֵל הָאֱלֹהִים „Iată deci că Dumnezeu sălășluiește în acest loc”, iată deci că îmi incumbă sînta îndatorire de a fi purtătorul de cuvînt, de a-i răspîndi învățătura, de a împărtăși oamenilor din dragostea sa יְהוָה יְרַחֵם „În acest scop, prima mea datorie este ca „eu” meu să nu mai aibă nici o înrîurire asupra-mi, ca persoana mea și ale ei interese mărînte să le ignore pe de-întregul”.

Intr-adevăr, dezinteresul total și abnegația deplină constituie trăsăturile fundamentale ale lui Niemirower. Cu o blîndete de neasemuit, el se apropie de durerile oamenilor și necontenita sa strădanie era de a-i ajuta în suferința și nevoia lor din acea perioadă. El nu s-a izolat în turnul de fildes al intelectualului, nici între cei „patru coți” ai învățăturii tradiționale, nici între zîrlurile casei de rugăciune, spre a-și astupa astfel urechile la zbuciumul și frîmțările mulțimii. Conștient de răspunderea ce apasă pe umurii lui, el nu a pregetat nici o clipă să sprijine lupta împotriva diferitelor forme de împingere religioasă. Purtător de cuvînt al unei religii care, în întreaga ei esență, biciuiește nedrept-

Sef. rabin dr. Moses Rosen

שבתותיהם, החרות, משל כגל
כשם שאמרי, דבריו, וסופנים
אור על המהפכות הרקוסות במית,
והסוכסוכ חס על חל הדיה
שאים הכוקסוק מסקני החרות
החיות, דבריו מנביות מן
המאנונים מלל רלמתי-מית-הרא-
שונות, ומסויחנים מית אה
חיותה העורקים על שפיתוסם.
ההרהר המורכבות ממתחת
ביתוס אמרי, חר ומסורת אה
הסוק, ומכילוס אה מית-סוק
דאקסי חסמון בור, מסיבר שרען
דברון - שרבר חיות לחיות
לא כח, ששום מסורת תכנר, אה
מיתוס, ששום מיתוס, ששום
לחיות לא מסימסוק חר ו ת חיה
מכילוס בתכות אה תדע שיש
משק לעס למאנון ביהרדיו-
ומסוק החרת על דרר אה-דיה
לום השבנים שערעון מסימס
לום.

מסמרותיו, ולא בין כותלי בית
דרשוהו, ומה ליתרחרק מעל
החומות המנונים וכן אמר, על
אזכור, על התאחיות שרבעי על כתפיו
אואל אל נתען מקום נגד כל
היה הריבוי ותחץ מהמים התם
זית פסונים כל, כתר נושא
יכרתה של שתהיה בכל
הזיתים לקוץ, היה הוא, עלתם
רובוהו, זית לוקחת התה של
החומות החרובים, ונתן ביטוי
בדבריו שבהו שבע' אל תרעו
אל הקדוש ולמלאו חילוש של
האמונות, אילו התם שנים אל
תפרשו פתח על הצירוב החרוב
אלו יעלו וישמחו אתם מרת אל
תתם חיושב בשכונות תתנו של
הדרושם ואתאמץ שיראת
בחי עזרו ובמאמורי, בשש
היה חור ובציתתהו, פשטו
מסחר אל כל שחיזוקים
של קלרה ותמץ שחיזוקים
בכל שחיזו נשמה של נא:
נתן טבלה.

נמיובור היה מקובל על כל
הזרמים שבניבור היהודי, על ה-
אורתודוקסים ועל הנואולוגים,
על האשכנזים ועל הצפרדים, על
החזנים ועל המשבילים, אחד,
משום שירע, האחד מתמיריו של
אחרון, ליישר את ההדורים, לגשור
על הפירוים, ויהביט את ה-
מקד לב אל לב, התקפה אל
השמה.

יצירות הספרותיות שגמרינו
מקורן על הרבניקות במחשבת
התורה שאינן הדגולה השנייה
בה. זהו ידועה דת-ק-מס-
תורנית ודרכה-לשונם, שכל
הן, שבתה, ולתורה, שכל
הן שבתה-מקורות אלה
הן פוסקות מן הדין המשותף
ביותר לעומת מסות ספרותיות
המשפיעות בהן שכלולות
דיו, שיושבים ויבטלים מחמת
התורה-לעומת מאמרים
היסטוריים העוסקים על עמק
מציאות ביריעת עברו בן א
משנים פילוסופים ספרותיים

מֵאֵלָּה וְזֶה שֶׁכְּמִשְׁכּוֹ בְּרִינְיוֹן
וּמוֹשָׁאָתָא הִכְבִּילוּ בְּמִשְׁכּוֹ דְּרִינְיוֹן
מֵאֲחֻזֵּי מַדְרֵיטָה וְעַד נִישְׁאִי
דְּמִתָּם שְׁהוּ שְׁנֵים בְּמִשְׁכּוֹ
דְּרִינְיוֹן לֵב דְּרוֹר מִבְּשֵׁת הַמִּשְׁכּוֹ
ז'ל, כֹּהֵם מַעֲשֻׁוֹת מִקְבֻרֹת
הַחֲשֵׁבֶה בְּקִבְיֹת מַעֲשִׂיָּה בְּזֵל
מִכְּמוֹ פִּרְתוֹת הַרְחֵל, וּבִאֲחֵבֶה
לֵאל מַעֲשֻׁוֹת לִינְדוֹת.

אִנּוּ מִשְׁכּוֹת אֲדִירִים בְּלִבֵּר מַסְסִיר
כִּדֹּל הַכֹּהֵנִים אֲתַבְּנוּת הַנְּשִׁינִי
אִם הַתְּקֻמוֹת, וְחִיּוֹת וְעִדֵּי
קוֹחַ"ל הַחֲשֵׁבֶה לִשְׁבֵּת לִבְרִינְיוֹן
וְהַמִּשְׁכּוֹת וְלֵב עַד מִרְכּוֹן
בְּיִדוֹת שְׁנֵינִל בְּזֵל מִן הַחֲשֵׁבֶה
נִים, עֲבֻדָּתוֹ וְזֶה עוֹרֵת הַתְּקִינְיוֹן
רְבֵה, מִנֵּי שְׁרָא שְׁרָאן כִּשְׁאֵסֵא
דָּה לֵב הַחֲשֵׁבֶה דְּבִנְשֵׁי"ל
שְׁנֵים מִרְכּוֹ מִבְּרִיבֵה מִכְּמוֹ
כֹּהֵם לִי מִיִּדְּבֵה עַד מִנֵּי
אֲחַד מִקְבֻרֹת הַגְּרִיבִים
לִי תִנְתֵּק הַחֲשֵׁבֶה, הַרְחֵל
שִׁמֵּשׁ אֲחֵר ז'ל — מִתְּנֵל לִשְׁבֵּת
לִי הַחֲשֵׁבֶה הַזֶּה בְּנִישְׁוֹרֵת
הִיא לִיד פִּקֻּסֵּא שְׁבִירֹתֵי
הַיִּדוֹת וְהַיִּדוֹת מִכְּמוֹ
הַעֲבֵרָה — מַעֲרָל — מִתְּנֵל
נִינוֹ אֲתַ מִדְּרֹתֵה לֵב הַגְּרִיבִים
שְׁבִירֹתֵי — הַעֲדוֹת שְׁנֵי, הַחֲשֵׁבֶה
ז'ל שְׁלֵחַ אֶן בְּרִינְיוֹן, לֵב וְחִיּוֹת
הִיוֹר"ל בִּזְמַן אֶן קוֹרָא ד'ר
אִבִּי, כֹּהֵם שְׁשׁוֹתֵה הַחֲשֵׁבֶה
פִּוֹת וּמִכְּמוֹתֵה הַרְחֵלִים
וּבְחֻזֹּת שְׁעָרֵי בִּתְחֵל הַקְּרָא
וּבְחֻזֹּתָא קֵל, שִׁאֲשׁוּ לִיד עוֹרֵת
כֹּהֵם שְׁעוּרֵי אֶן ל' ד' כֹּהֵם
הַבְּיֹת הַפִּלוֹסוֹפִים, רִצְוֹ בְּזֵל
נִקְלָה.

קִיּוֹרָה, לֵב תִּלְדוֹת הַחֲשֵׁבֶה
הַיִּדוֹת בִּישְׁאִי"ל תִּלְדוֹת הַחֲשֵׁבֶה

נית בְּכִירַת מְלִיכוּת הַמֶּלֶךְ
 תְּהִיבָהּ שְׂכֵלֵת הַתַּחֲסִיב
 שֶׁל הַיְּהוּדִים הָרִמְיָה.
 "מִסֵּר הַיְּהוּדִים" מִסֵּס בְּכִירַת
 מִמֶּנּוּ וְקִבְּרָתָּ וְיִרְקֶתָ אֶת חֲתָקָהּ
 נֹת הַסִּידֵּר שֶׁל הַתּוֹרָה בְּכִירַת
 בְּיָשָׁר; וְהִיא בְּאוֹתָהּ שֶׁעַת הַחַיִּים
 קוֹלֶטֶת לְמִדְרָשׁוֹ מִכֻּלָּם וְזֶה
 שֶׁלֹּא שָׂקוּ כֵּן אֶתֵּן שֶׁלֹּא מִלִּישָׁה
 לְעִינֵי לֵבָב.
 אֲנִי נִעְרִים כָּאֵן מְבֹרָח לְהוֹסֵם
 כְּשֶׁמֶת בְּכִירַת אֶת פֶּרְסוֹמִיו
 הַמְּבֹרָכִים כִּי לִהְיוֹת אֶת הַשִּׁשִּׁי
 לִכְנֹעַ לִפְנֵי הַחֶלֶק שֶׁנֶּחֱמָה שֶׁל
 הַיְּהוּדִים. עַתָּה לְתוֹרַת שְׂכֵלֵת
 מִשָּׁךְ אֲרַבְעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים נִשְׁמַר
 רִדְתָּוֹ וְנִאֲמָרְוּ שֶׁל נִמְנוֹרָה
 כְּתוּבָה בְּיָבֵשׁ אֶת שְׂכֵלֵת הַשִּׁשִּׁי
 נֹתֶה לְשֶׁמֶת בְּכִירַת אֶת הַשִּׁשִּׁי
 וְדִשְׁתָּ וְאֵן אַחֲרָיו כְּכֵן הַשִּׁשִּׁי
 הַשִּׁשִּׁי שֶׁלֹּא מִבְּקֵר כָּל־הַיָּמִים
 שֶׁתִּהְיֶה הַיְּהוּדִים" שֶׁפִּרְסָם אֶת
 מִלֵּוֹ כִּי הֵאֱמָרְוּ אֶת חֶלֶק קִשָּׁן מִתּוֹךְ אֶת
 הַיְּהוּדִים. שְׂנֵאֵם הַמְּשֻׁרָּר הַיָּמִים
 שְׂוִירִמְאֶלְרִידוֹן הַיָּמִים אֲמָר
 רִדְתָּוֹ אֵלַי; נִאֲמָרְוּ שֶׁל נִמְנוֹרָה
 בְּרַח מְדוּרָה אֶת זֶמְרֵהּ הַיָּמִים

התוראת הדונים בלבד א"א גם
במיתושים הפשים של חברות
הוא חייב להיות גם, "מחיר אסו-
יום", לרתת את הצובות הכורות
מעל צאדו חברות, לשחרת
הסבלו האמנות הספ"ת את
הרעעים א"תן, ולהרריך את
הצובור לקראת שיחרורו תרונכי,
בדרך חיתידה המובילה אל
האמנות הצרונה.

חישקל שכבו הנסיונות שנעשו להוציא שמרע על הרב החדש. פעולותיו ההפכדות ששקם בהם ללא לאות, התנגדותו הרדיקלית, השקפתו האנושית על בעיות המסורתיות והמודרניות שדגל בהן, נוכחותו המזדקת בכל שטחיו הפוליטיים השעדי לנצרכים וכל יתר מידותיו החברתיות וזכותו בקרב באהדת הציבור כולו.

[illegible]

אדר"ש שנים של עובדי
פורת נקרא נמיר בלעמור אדר"ש
תחילת חודשית הפרדת כבדי
קאמפס. שניות תחת אי כבדי
דור מרזי ודועה כמבור ומרזי
ויתר מרזי מפרסות אדר"ש
שחא תחילתו לרעה אהא
זית סימא לזילות כחורתי כבדי
ומרת הוראז לרעה אפרזות
הדולה חסרונם. מבורר עמ
במשך עשר השנים שזר עמ
בראש חודש התמים של הקהילה
אפרזות בוקארפס פזילת מבור
כח להבתת רמתה התרבותית
דלות של קהילת. פזילת זר
התמאס. כמאוס שורה של
התמאס. שבוטס אהרן כן בפר
על, היתרות ותרומים (אדר"ש)
של, לה' ע"מ אס דמויותיה
מאמרת של הוגה הדעות
דלות. שלנו בקהילת אפרזות
בוקארפס היתה קומת
משך קהילת מפזלת להרבת מאמ
קהילת, פזילת, וקהילת
קהילת מבור שורה בראש
בוקארפס (רובי חסרונם נמיר
היתה אכזרית) אדר"ש מבור
מסביב, מבור, קהילת אל כח
הות הוצרם של חבור, על כל
מדותיה התרבותיות. על כל
הכנס והמדרש שלנו, ודפח חיל
עמדי חתוך כל חמה התמים
מחילת בוקארפס

במזרח, בשיד' 1921, כבר ראש
לקהילות בוקארש ובבר הכול
למדינות רומניה. שוב לא היה
א"א יא"שור של מצב קיים מ'
כן, מאחר שחיה ברי לכל הציב
כולו שהוא לבדו הוא הא
הראוי ליוצג את האינטרסים ה
דתיים והיהדות רומניה.
אפשר לתאר במ'גרת מצוט

[illegible]

רות, ימים אחדים אחריו הגיעו
לזאבי השמורה הרב'ץ חיים מובש
לפי כמסופרים, גוסס על הרב
ל' מנחם טובינ'ץ לזאבי רות
בבית המדרש הגדול בראש שנה
בקהל קצות את הרב חזקוני.
הא הסבור בדבריו זו שיש שלש
הם מינו, "הקוסטורים", בעולם, ו
קוסטורים שלם בבחינה, ו
גוס'ם "אה ערובי' את הקוס'ם
ידם לוסק'ם תושבע'ם בקרן עתה.
הקוסטורים שלם בחינה, ורואה
חוליו"ם אלה הם הרואים, ו
קוסטורים שלם בבית, ו
אסורים" — אלה הם חרננים
שמורנו'ם ממורור כל מה שאם
היה חלול, היה מכוס'ם א' שם
רבו אורינו, להשכלת'ם המורנו'ם
כל מבורר, אף על פי שהשכלת
זו לא נעדרה אליה נטיות רשות
מוסמית כלשהן.

כעבור שנה אחריו נשא נמורבר
את דבר רותה ורשית את שלוש'ם
התורה'ם שעבר עליהם הרב
טובינ'ץ באין אתה, וזה דבר על
השקדו'ם על חובותיו של הרב
המורנו'ם כישאל'ם והסבור שמורנו'ם
הוראת חובי שיתוב'ם א' במה
"סוכר'ם", ורואה חוליו"ם, ו
מעות לכל הנוכחים, ו
התוב'ם, ורואה חוליו"ם, לקטול את

אין חדר, נאָר ער גייט ארויס צו
דער וועלט און שאפט תלמידים.
ער מאכט פרייערעליגע אונדזערות.
ער וועט גיטט מיט פארלויפטע
הענט, נאָר ער קעמפט קעגן יעדן
איסור אויף לערנען תורה. ווי
ברייכונג און רבי עקיבא,
איבער דער "דו שער זייט
שרויבט די אַ אַצונג."

[illegible]

דאס ארטיקל דרוקט אבער
דאקומענטן וואס זענען דערשיינען
אין אונזערע צוויישרייבער בלוז
די פילע צייטן פון די הומילערסטייט
לייגט צו מאכענדיג אדער וועט
נישט זינען.

פערטות, און מוט לויב-ווער
שען גוט ווי אז דער מחבר פון
דער רעצענזיע, ציטאט אבער א
אין אונזער ציטאט שרייבט. פ
ווען פאר מאכט ער אן אויסש
וועלכע צייגט ווי אזוי ס'איז
רוקלעט ווי דאס יידישע לעבן א
ווינען.

מיר דרוקן אויס דעם גרונד
שיריבער יעקב גלאטשטיין
אויבויער בעסטן דאקטאר
ליבשאפט וואס ער ווייזט
ארויס, פאר די אפטיילונג
וועלכע ער באמאכט אינאיינער
און איבערהויפט דערמאר
מיט זיין שייבן - היירשט ער
אז די וויסע יושבים פון
לענדער ווי מיר לעבן, זאלן
בעסער קענען איינער דעם
דערין.

אועלעכע אפלאגען וועלכע
הערן זיך פון מרחקים דערוועג
רעמען די הערצער, און גיין
מוות ממשיך צו זיין די ארבע
מיט מער התלהבות און מיט מער
צופרידענקייט.

אין אראדע איז געשטאן
אין הורש אקטאבער 164
(מרחשוון תש"ה) דאז מוקד
חיים. די סקעטשארין פון ד
ארט האט קעגן אונז
בעקט דאס אונזערע אונז
פיר צווייג און מרוק
לשכות דע חרדישער קהלה.
אין ענקון בלייבט און געשט
פון זיין און אראדע.
מיר דרוקן אויס דע
מרוקשער משפחה. און אויך
אנפירונג פון דע חרדישער
פון אראדע, אונדזערע חרדיש
משפחעלי.
אונדזערע חרדישע זיין באקאנט

זיך אומקערן צו די באהעלטענע
נישען פון אורדערע נשמות
„שיראלעד“ דערשאַפֿען און געזאגט
און דאס פארענטשעלטע האַרט
זינגט מאַקע.
האָווו! אונדזער צייט־שליסט
האָט אויפגעריסען דעם 23סטן
אויגוסט זאגט דער סתבר:

[illegible][illegible]

דער באקאנטער דובנער יאסער
גאטשטיין שטרענגעלעכט און
טאן טארגן ווי צוויי פון 27
סעפטעמבער 1964, א ברייטע 8
טאונס הונדן ראש השנה
נוסער פון אונדזער צייט-שירוש.
ער גיבן דא א'בער אייניקע
פארשטייט.

"אזאז שוין ג'אנארן א
 נאטורלער שטראכן וואו די קער
 וועט געפונען נאכערן פון דער
 קלינגער דורשער געזונט און
 געזונט. נאך אזוי שטארק
 וועט שטארקן, וואס מען און דער
 האלט מען געזונט און אזוי
 נאך, אזא שטארק פאר קלינגער
 און און, און א געזונט און
 געזונט פאר דער אונזער
 בורדע געזונט דאס."
 נאך דער דאס שטארק
 שטארק דאס אונזער

אונטער דעם, "טער" און
טאק אונטערגעטויבן דער
דאקטאר פון דער "נייטס-סירעם"
די וור משה ריוון, באפאסטימט
סוף זיין פאליציע - "הב חולל"
און פאליציע פון - "דינטי"
קחילו מן דער ר.ה.ה. (דאס
נישט פאקס-ראש ליוון). (דאס
סייט אוי דעם העט באגריי-
טונג קומט מן דער פראגמאנטיק
פאליציע "נייטס-סירעם" פאליציע
מאן און פאליציע

[illegible]

FEBRUARIE 1964		סדרת ה' כסלו תשכ"ה	
1 D			1 26
2 L			2 27
3 M			3 28
4 M	Ajun de Roş Hodey	ערב ראש חודש	4 29
5 J	Roş Hodey z. I-a	ראש חודש יום א	5 30
6 J	Roş Hodey z. II-a	ראש חודש יום ב	6 1
7 S		תולדות	7 2
8 D			8 3
9 L			9 4
10 M			10 5
11 M			11 6
12 J			12 7
13 V			13 8
14 S		ויצא	14 9
15 D			15 10
16 F			16 11
17 M			17 12
18 M			18 13
19 J			19 14
20 J			20 15
21 V			21 16
22 S		וישלח	22 17
23 D			23 18
24 L			24 19
25 M			25 20
26 M			26 21
27 J			27 22
28 V			28 23
29 S	Se binecuvintează luna Tevet	וישב מברכה'	29 24
30 D			30 25
31 L	Hanuca ziua I-a	חג חנוכה יום א	31 26

פונעם רעליגיעזן יידנטום פון דער
רומענישער פאלקס־רעפובליק

קבלות (ט) פון דער ר.פ.ר. זענען
ביגעזען אלס פארשטייער פון די
נעווען קאלום פון דער ר.פ.ר.

הרב יעקב יצחק נמירובר ז"ל
עשרים וחמש שנה להסתלקותו

זה עשרים וחמש שנה מאז נפטר בשעה כשלוש בלילה הרב הראשי דר. יעקב יצחק הכהן נמירובר וכמו חי עורנו עומד לפני עינינו בעבודתו הפוריה לטובת יהודי רומניה בי"ח שנות כהונתו בראש הקהלות. ולהנצח זכרנו מביאים אנו שוב את המאמר שכתב הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א לפני חמש שנים.

... כלולה החוה דלקו מתדש נרות השבת על שולחנו של יעקב נמירובר, באירם הרוטט הבתוקן אותיות שני ספרים שהיו פתוחים על גבי השולחן. דפיו של האחד מהם הנילו את דברי התורה והמצוה שהיו נולמדים בישראל דור מפי דור, מאורי התיבה לבאים, מדריכי הדורות במישורים. קטע מן התורה-שבעל-פה, זה שכל תלמיד חכם בישראל לומש זה א"י שנים סרגליות-מסור חדשות לתוספת על שלשלת האינסופית, זה מרכז הפאנים שדבריו כל ה"חוגים בת מתופסים עליו כחוט חדש, כגון נוסף, לגאון ולתפארת. נמירובר עסק באותו יום בדרישה שהיה עליו לשאת למחרת, ב"שבת הש"ס" לתוספת פנים נוספת ב"איריו המאירים על דבריהם - שמי"ס של חכמינו וזכרונם לברכה. בין איתם, תליו תלום של "הלכות", בין אותם "ההרומם התלויים בשערה" היה קולו צריך מחדש להשמע, כהד עשיר-צלילים תלויא א"י מרחקו כל העולמים את מחשבות קדמוניו נגדו העמוקות כהתום. למחרתו של יום, היה קולו צריך לשיר מחדש, במקהלה בת א"י שנים, את התנונה הנצחית של תורתנו שבעל פה.

שרשיה של תורה זו נעוצים עמוק-עמוק בקרקע של התורה האחרת, בקרקע של התורה ש"ב כהנא. נמירובר עסק שוב באותה בעיה עתיקה שהיתה מעסיקתו כל שעה, בעיית השילוב האורגני, באיית המיוג ההרמוני של רעיונות שתי התורות זה בזה. מעל דפי הספר השני בקעו קווי דמותו המאירה של גיבור פרשת "ויצא", זה יעקב אבינו עליו השלום נשא שם רגליו לקראת דרכים לא-ידועים, וכיעקב אבינו בשעתו חלם גם יעקב נמירובר אותה שעה חלום היררכים הגדול ליום. היה זה חלום נשגב שכלל בתוכו את המרחק הרב שבין ה"א"רץ לבין השחקים, זה התייב ה"מוצב ארצה" ש"ראשו כגי"ע השמימי", בחלום זה, נראה לפנינו אותו סולם המסמל את עלייתו של אדם אל השלמות ה"איקית, הדרך האידאולית של התווה האנושית.

הנרות התחילו דועכים לאטם, מדי פנים כפנים היה עוד אור כלשהו מבהיק ומאיר אות זו או אחרת ברמט כבוש. שתי סיפות שעוה ירדו על פ"י המנורות משל כדמעות אלו שיוורות על פ"י.

יחודה עשטיין

הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א
נרות חנוכה

מאות שנה האירו נרות המנורה בבית המקדש שהיה קיים על הר המוריה. אור המנורה הפיץ שפע קוים לכל עבר וקני המנורה היו נסויים כאלו הננו על התמון שמסביב להם. המנורה הבריכה בחדר כי גם תארה נהדר וכלה מעשה אמן, מלאכת מחשבת, "כפתור ופרח". קשופיה, כפתוריה ופרחיה היו מסמלים את חלקי אותו עם שחובב את אור תורתו. שמן הקדש היה נשצר אל תוך נביעיה כהרונה, והכהנים היו עולים להיטיב את הנרות באהבה ובדיוקנות. בהתרגשות ובהתלהבות היו מדליקים את שבעת הנרות. ובוה היו מבשרים כי גבר האור על החשך המתפור ונעלם ורגל אור התורה פורץ לכל העמרים, הלויים, משוררי המקדש, היו מנגנים בשמחה ובדרכות מסביב למנורה זו שאליה היו פוגות עיני כל מאמין במצות הבווא: יהי אור.

וככל זאת מאות שנות ההוד נחבאו תחת שכבת אבק השכחה. אין אומר דבר עליהן ואין מוכיר אותן ורק חוקרי קדמוניות כרפי דברי הימים שכתמו מיושן, מעלים מתוכם את זכרם. ולעומת זה שעה אחרת מבצבצת חיה מתוך העתיקות, שנה שנה בכל בתי היהודים, נושמת ריח ההוה: זוהי שעת נותר קנקנים.

כבו הנרות זה אחר זה. השמן אפס גם הוא. קני המנורה נסויים כבדו עץ יבש, כי שמן הקדש לא יול בהם. דביר המקדש המזוהר שמס כבר. קול המסורדים נדם גם הוא וכתלי המקדש בוכים על חורבנם. החושך נכר בעולם. ופתאום, גם נדול היה שם. פר ששן קטן ששכחוהו, זעיר וצנוע, הוא הוא שהנשים את החנוכה, הוא הוא שהיה צריך לעשות כל מה ששבעת הנרות היו עושים ביחד, התלהבות הכהנים ולשד עצי זית נבחרים. זוהי השעה הגדולה והחשובה מכל זוהר שקדם לה, ואין ניצוץ אור זה הציף את היהדות ומאן, כל מזמור תהלה של דוד ודוד, מוקדש לו, לניצוץ זה. מנורת קנקנים. הכי לא היו שירי המכבים כאותו פר השמן? כמה לא כבו זה אחר זה הנרות למקומותיהם ואפסו השמנים שבהיכל? ואן, ביתר עז, היה הנם, גם החנוכה. נר זעיר ששכחוהו באיזו פנה קבל על עצמו יעור כזה כשל המנורה ואפסם עלה בידו לעלות את אש יום.

שיר לגזע לטינא

כאן אנו מביאים את השיר "הגזע הלטיני" מאת המשורר וסילי אלכסנדר (1821-1890) שתרגמו לעברית הרב איזיק טוביב ז"ל (1837-1921). ברומנית וביוונית תרגמו של המחבר במקורו.

גזע לטינא הנך לראש פנה
בין נכבדי הלאומים רבי חבונה;
באמצע כוכב קודש זורח
משנות דור ודור פורח.
קדימה מגמת פניו,
בגדולות כל צעדיו;
בראש עומים יבחר דרכו
ועלי נתיבות יחלק אורו.

גזע לטינא אי-דופי;
ועל שפתו כתר יופי;
זרים לעומתו ברוך יכרעו,
יתרונם וערכו יכירו, ויקאוהו.
בחן ונעימות, תחת סהר שמים,
ורוח חם ישב משמח רבותיים;
יפרש כנפיו למלוא תבל
יפיק תבונה ופיץ הבל.

חנוכה בישיבה
זכרונות

בכל ימות השנה היינו עמוסי עבודת הקדש וכל שעות היום נתונות ללמוד התלמוד על מצרשיו, וגם בהתפללנו היו סוגיות הנמרא מעסיקות אותנו. רק בשבת ומועד היינו פונים ללמודים אחרים, כגון: מדרש, אור החיים, עזרים וספרי יראים. וכן היינו כלנו חסיכה אחת ההוגה בתורה יומם ולילה, עד כי בשבכנו לישון קרה לא פעם שהלומותינו סבכונו בפלאולים. וגם שיחתנו היתה בנגון הנמרא.

נהגה באו ימי החנוכה והותרה הרצועה. שעות הלמוד פחתו קצת. בין מנחה למערב עשו הפסקה ארוכה והיינו צריכים לחכות לאדמור שיגמור את חוק למודיו בזוהר, ובשעתא דפגרא בלינו זמננו בספרי חסידים, קריאה במגלת אנטיוך, בשיחות על הומירות לחנוכה, ועוד.

תפלת ערבית והדלקת נרות חנוכה נגמרו ולסעודת הערב פנינו בשעה מוקדמת והרשו לנו לשחק לא עד שתכלה רגל מן השוק. את המשחק התירו, אבל לא את הרווח העולה מזה, ולכן היינו מחזירים למסעיר את פרומותיו. המלמד הראשי לא היה מרוצה כלל מבפול תורה שגרמו לנו והיה אומר: רוח אין לכם, אבל הפסד יש לכם, בצול תורה.

פעם נמצאו בינינו תלמידים עברניים ששחקו על מנת שלא להחזיר למסעירים את אשר הפסידו, והדבר נודע למלמדים. אז קם וכוח חריף ביניהם, הללו מתירים והללו אוסרים.

— אם הותר המשחק, מדוע לא יהנו כדרך כל העולם?
— הלא גזלה היא. ראה בחושן משפט ש"ע.
— הלא ברנע שהלז מעמיד את כספו להפסידו, כבר הפקידו: "ואף על פי שאינו נדר, הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו" (ח"מ רע"ג) והמרויח זוכה מן ההפסד.
— לא, כי כל אחד כונתו להרויח ולא להפסיד ואם כן אין כאן הפסד אלא גזל.

— אבל כל אחד, בהתחילו את המשחק, קובע הוא את הסכום שאפשר לו להפסיד ואם כן הוא מוסר את כספו שאם יפסידו, יזכה בו בר פלוגתיה, ואין כאן גזל.
— הפסד מה הוא? כשאין כל תנאי וכל הקודם זכה, אבל כאן יש תנאי שיוזכה במשחק ואם כן אין כזה דין הפסד אלא גזל ממש.

ושני הצדדים העמידו בדיון לחיב או לפסד והביאו ראיות הסותרות זו את זו ואין הברע. והנה בא חסיד מן המפורבים ובשורה כצו כי גם האדמור והתניני משתעשעים באחד ערב כל החנוכה בלמד אלא וההפסד כמו הרווח מוציא מזה ומכניס לזה ואין מערער.

כאן נסתתמו מענות המבריעות לחובה ולגו הרוחה, אבל זרחה לנו השמש רק בעת בואה, כי זהו לנו היום האחרון לחנוכה או.

כשנודע הדבר לר' יואל, חייר ואמר: הרי המדרש אומר על הפסוק "וישמע את הקול מירבר אלו", כשהגיע הקול לפתח, היה נפסס ולא היה יוצא חוץ לאהל. והריני שואל משני מה נפסס? משני שאין מגלין אלא לצנועים. ואתם הכהנים את הקול לפני תלמידים ואינכם חוששים לשמא יתירו לעצמם כל מיני קלפים ויכללו במנחני חנוכה את כל פילות השנה? ובסנהדרין ב"ד על המשנה האומרת: "ואלו הן הפסולין (לעדות): המשחק בקוביא, אומרים בגמרא: משחק בקוביא מאי קא עבד: אמר רבי בר חמא: "משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא".

הדבר נשמע בלשכת מלמדי הישיבה והתחילו בודקים את מזורתינו ומרחיבים את ההשקפה עלינו. וקלפי למד אלה נעלמו מלפנינו עד לחנוכה של השנה האחרת.

דר. פ. בורוצ'ין

"וסבבו בשוק הסופדים" (קהלת י"ב ט"ו). מי אינו מוריד דמעות על אדם כשר זה, על דר. פ. בורוצ'ין שהלך לעולמו? לב מי לא נשבר בקרבו בשמעו כי אדם גדול זה, שהביא תועלת כל כך רבה ליהודי יאסי ובוקרשט ובכל אחר שם פעל כרופא, שבק לו חייזר הוא היה רופא לגוף ולנשמה. חיוכו הנעים ולבו הטוב היו מלוויו, יומם ולילה בלכתו להפיק ארוכה לחולים ועזר לכל קשה רוח. תמיד היה משוטט בכל מקום והיה מפורז תרופות ביד נדיבה ומביא תקוה ואומץ רוח לכל אחד.

ירא אלקים מנעוריו, היה משתתף בכל מפעל דתי ב"קהלה, היה תומך בתלמוד תורה ויתר מוסדות הקדש. ובכל ענין דתי היה לוקח חבל בראש להחזיקו והכל הקוריווהו כאחד מנהיגי העדה. בן נאמן לעמו, דר. פ. בורוצ'ין היה יודע ומוקיר.

אכן, בכל אותו הערם שבהו בלה הדר. בורוצ'ין את חיי הקצרים, ישוטטו ברחובות האבלים, המתאב-לים על אבדה זו שאינה חוזרת. כלם ידעוהו, כלם הרגישו את חום נשמתו הנדיבה, כלם העריצו את מומחיותו הרבה במקצועו, כלם הזקירו את אפיו הנעלה, יחי זכרו ברוך.

דר. מ. ר.